

Högskolan
Kristianstad

Emotioner i domstol

- en studie om känslors betydelse vid sexualbrottsdomar.

Av: Amanda Westny

Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi.

Fakulteten för hälsovetenskap, Högskolan Kristianstad. VT -18

Handledare: Lisa Flower, Lunds Universitet.

Examinator: Joakim Thelander, Högskolan Kristianstad.

Sammanfattning/Abstract

Denna studie handlar om hur emotioner synliggörs och värderas i rättsprocessen. Studien behandlar och analyserar tre stycken rättsfall mellan år 2009 och år 2017. Samtliga rättsfall innefattar samma teman i form av bevisvärdering i sexualbrottmål. Frågeställningarna utgår därför ifrån vilka emotionsnormer som återfinns i domar för respektive gärningsman och brottsoffer. Frågeställningarna tar också upp vilka känslor som syns och vems känslor som uppvisas. Materialet har analyserats med hjälp av Hoschilds teori om emotionsregler samt Nils Christies teori om det ideala offret. Metoden för arbetet har varit kvalitativ innehållsanalys för tolkandet av domarna. Resultatet för arbetet visade att olika typer av känslor uppvisas samt att de i olika fall ligger till grund för ett juridiskt beslutsfattande.

Nyckelord/Keywords

Det ideala offret, emotionsnormer, sexualbrott, rättsfall

Innehållsförteckning

1.	Inledning	5
1.1.	Syfte	5
1.2.	Frågeställningar	6
1.3.	Avgränsningar	6
1.4.	Definitioner av förekommande begrepp	7
1.5.	Förkortningar av juridiska instanser och termer	8
1.6.	Tidigare forskning	9
1.6.1.	Särskiljandet mellan handlingar och känslor	9
1.7.	Rättsaktörer och emotioner	10
2.	Teori	12
2.1.	Arlie Russell Hochschilds teori om emotionsregler	12
2.2.	Nils Christies teori om det ideala offret	13
3.	Metod och genomförande	15
3.1.	Material	15
3.2.	Kvalitativ innehållsanalys	15
3.3.	Praktiskt genomförande	17
3.4.	Etiska överväganden	17
4.	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	18
5.	Resultat och analys	20
5.1.	Allmänt	20
5.2.	Genomgång av rättsfall	20
5.2.1.	NJA 2009 s.447	20
5.2.2.	NJA 2010 s.671	21
5.2.3.	NJA 2017 s.316	21
5.3.	Trovärdighet – beteende och känslouttryck	22
5.4.	Emotionsnormer i praktiken	25
6.	Slutsatser	27
7.	Avslutande diskussion	29
8.	Källförteckning	30
8.1.	Litteratur	30
8.2.	Rapporter	31
8.3.	Övriga källor	31

1. Inledning

Det senaste decenniet har nyhetsrapporteringen i Sverige till stor del präglats av en offentlig debatt om domstolarnas bedömningar av förövares och offers agerande i sexualbrottmål. Det framgår att Sveriges rättsväsende i sina domar inte i tillräcklig grad kommunicerar ett tydligt ställningstagande om personligt ansvar, värderingar, normer och principer. Massmedia å sin sida tydliggör ett missnöje med vad som uppfattas som ett skuldbeläggande av offren i dessa brottmål. På vilket sätt gestaltas och synliggörs emotioner inom detta område?

Varje vuxen individ ska betraktas som ansvarig för sina handlingar. I denna studie läggs tonvikt på vad detta kan innebära för offer och förövare – i rättsväsendets, samhällets och i deras egna ögon. Denna undersökning intresserar sig främst för emotioners synlighet och betydelse i rättsprocessen. Hur uppfattas ett brottsoffer respektive förövare som *inte* uppvisar stereotypa, förväntade känslor i rättssalen? Blir de rättsliga bedömningarna annorlunda utifrån värderandet av parternas uppvisade beteenden?

1.1. Syfte

Syftet med arbetet är således att undersöka hur känslor synliggörs i rättsliga bedömningar. Hur bedöms brottsoffer respektive gärningsperson utifrån domstolens värdering av emotioner?

Sexualbrott är en brottstyp som tenderar att väcka starka känslor. Det kan därför vara särskilt intressant och lättare att undersöka hur rättsliga beslutsfattare förhåller sig till just dessa fall. Syftet med undersökningen är att undersöka i vilken utsträckning känslor synliggörs i rättsliga bedömningar och hur aktörer i domstolar lyfter fram känslor som en betydande del i deras agerande senare i beslutsprocessen. Hur synliggörs och värderas brottsoffers respektive gärningspersoners emotioner i domar? Vems känslor syns och hur beskrivs dem?

1.2. Frågeställningar

Studien tar upp följande frågeställningar:

- Vilka emotionsnormer återfinns i sexualbrottsdomar som gäller gärningsperson respektive brottsoffer?
- *Vilka* känslor syns och *vems* känslor synliggörs i sexualbrottsdomar?

Ovanstående frågeställningar kan tänkas vara relevanta för den kriminologiska forskningen då området kring emotionsforskning inom den rättsliga arenan, är relativt outforskat. Genom att studera emotioners betydelser i ett sammanhang som detta, kan det tänkas bidra till en ökad förståelse för hur känslor kan tolkas och värderas. Mot bakgrund av detta kan man därför tänkas tala om en distinktion mellan det objektiva och det subjektiva med rättsväsendet som arena, varför frågeställningarna i denna studie ter sig än mer adekvata i sammanhanget.

1.3. Avgränsningar

Vilken betydelse har känslor och sociala normer för individen i rättsprocessen — oavsett om man avser gärningspersoners eller målsägandes upplevelser av detta? Westlund och Eriksson (2013) anger att forskning om betydelsen av känslor och sociala normer i rättsprocessen återfinns i en begränsad omfattning. Denna studie avgränsas till sexualbrott. Med sexualbrott avses de brott som återfinns under Brottsbalkens sjätte kapitel.

Studien omfattar tre rättsfall avseende sexualbrott under perioden 2009-2017: Urvalet av dessa rättsfall kan härledas till att alla tre behandlar snarlika frågeställningar kring bevisvärdering men genomförts vid tre olika domstolar - Tingsrätt, Hovrätt och Högsta Domstolen. Att studien avgränsas till perioden år 2009 till och med år 2017, hänvisas till begränsningen för uppsatsens tids-och resursram liksom att sexualbrottslagen förändrats över tid, varför det kan vara svårt att jämföra rättsfall med ett stort tidsspänn.

1.4. Definitioner av förekommande begrepp

I detta avsnitt förtydligas begreppen i denna specifika studie. Jag har valt att definiera brott och sexualbrott utifrån Brottsbalken, huruvida andra studier använder sig av andra definitioner utelämnas i denna studie. I första paragrafen definieras brott på följande sätt: *“Brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller författning och för vilken straff som sägs nedan är föreskrivet”* (BrB 1:1). Vidare sägs att *“en gärning skall, om inte annat är särskilt föreskrivet, anses som brott endast då den begås uppsåtligen”* (BrB 1:2).

Definitionen av sexualbrott framgår i Brottsbalkens sjätte kapitel och innefattar olika brottstyper. Hradilova Selin och Shannon (2012, s.109) hävdar att lagen om sexualbrott översiktligt kan uppdelas i fyra kategorier — *“våldtäkt, sexuellt tvång och sexuellt utnyttjande m.m, blottning, samt sexuellt ofredande som inte innefattar blottning.”* Sexualbrottslagen trädde i kraft år 1965 men har sedan dess skärpts och reviderats vid flertalet tillfällen.

År 2005 ändrades och tydliggjordes sexualbrottslagen med syftet att framhålla individens fullständiga rätt till sitt sexuella självbestämmande; såväl som rätten till den sexuella integriteten med stort fokus på barn och ungdomars utsatthet för ett ökat rättsligt skydd för dessa individer (ibid, s.110). Samma år breddades även definitionen av våldtäkt i lagen, genom att kravet för tvång sänktes såväl som att *“otillbörligt utnyttjande av person på grund av att denna befinner sig i hjälplöst tillstånd (medvetlöshet, sömn, berusning, annan drogpåverkan med mera) kom att inkluderas i bestämmelsen om våldtäkt”* (ibid, s.111). Även sexköpslagen kom att ingå i detta kapitel (BrB 6:11).

Lagen skärptes ytterligare år 2009 i form av en ny lagstiftning — kontakt med barn i sexuellt syfte (grooming), som syftade till att stärka det rättsliga skydd för barn och ungdomar (ibid). Ytterligare tillägg och förändringar har gjorts i lagen sedan år 2009, då man till exempel har som förslag att implementera en samtyckeslagsstiftning inom en snar framtid. Att begreppen och den historiska beskrivningen av 6 kap. BrB tas upp, är av relevans för att förstå hur de juridiska termerna och praxisen över tid, i synnerhet när de aktuella rättsfallen som skall analyseras är från år 2009 och framåt. Att beskriva hur lagen förändrats över tid, bidrar således till förståelsen för hur de rättsliga instanserna kan resonera.

1.5. **Förkortningar av juridiska instanser och termer**

HD	Högsta domstolen
RF	Regeringsformen
HovR	Hovrätten
TR	Tingsrätten
BrB	Brottsbalken
RB	Rättegångsbalken
NJA	Nytt juridiskt arkiv

1.6. Tidigare forskning

1.6.1. *Särskiljandet mellan handlingar och känslor*

Maroney (2006) hävdar att forskning kring juridiska aktörer och känslor är ett relativt outforskat område. En möjlig förklaring anges vara att domstolar och dess aktörer hänvisar till att de är objektiva och opartiska; liksom att de kan skilja mellan handling och känsla. Forskningsområdet ter sig problematiskt ur flera aspekter – när dessa aktörer paradoxalt nog ska värdera andras känslouttryckningar (ibid, s.119-120).

Maroney (2006, s.119, s.126) tar även upp hur forskningen kring emotioner och rättssystemet präglats av olika ”approaches”. En av dessa benämns som ”legal actor approach”, vilket avhandlar känslors betydelse i rättsaktörers arbete, men också hur känslor kan och hur de borde präglade deras uppdrag (ibid). I denna del av emotionsforskningen kopplat till rättssystemet, har man bland annat gjort studier på olika rättsliga aktörer såsom försvarsadvokater, åklagare, domare och poliser etc (ibid, s. 131) .

Nina Törnqvist (2017) har i sin avhandling intervjuat åklagare hur de själva förhåller sig känslomässigt till misstänkta i sexualbrottmål. Denna studie kan tänkas vara relevant för denna uppsats, då den undersöker hur rättsliga aktörer förhåller sig till uppvisade känslor hos tilltalade respektive målsäganden. Studien visade på att åklagarna hade tendenser till att förvänta sig olika beteenden för tilltalade respektive målsäganden (ibid).

Törnqvist hävdar att aktörerna vid huvudförhandlingar i sexualbrottmål förknippas med starka känslouttryckningar respektive avsaknad av känslor. Törnqvist (2017, s.263) hävdar att förövare och brottsoffer förknippas med känslouttryckningar i termer av ”känslostormar” och ”känsloutbrott”, medan de rättsliga aktörerna beskrivs som oberörda och därmed objektiva. Törnqvist anger att rättegången som sådan kan ses som en emotionell process vars syfte är att hantera känslor kring hämnd, skuld, skam etc. för att sedan omvandla dessa till känslor av upprättelse och rättvisa (ibid).

När framförallt de tilltalade för sexualbrott inte uppträdde enligt åklagarnas förväntningar, tenderade åklagarna att bli provocerade och misstänksamma (Törnqvist 2017, ss.287-289). Vidare beskriver författaren:

”Empati, aggressivitet och neutralitet är de mest framträdande känslorna i åklagares beskrivningar av mötet med de tilltalade i rättegångar som rör sexuellt våld. Dessa känslor är emellertid inte fria att kännas eller uttryckas hur som helst under rättegången – som analysen visar de är känslor som kräver ett stort emotionsarbete för att kunna passera som passande. De ska kännas och uttryckas på rätt sätt, vid rätt tillfälle och med rätt intention.” Törnqvist (2014)”

Detta kan ses som ett exempel på det Törnqvist benämner som ’emotionellt script’, dvs ett ömsesidigt känsloutbyte med underförstådda regler (2014, s.31). Forskning visar även att förövare och brottsoffer för sexualbrott, som uppvisar ett förväntat och stereotyp beteende – dvs en ångerfull förövare respektive ett upprört offer – ses som mer trovärdiga än neutrala diton (Magnussen & Wesel 2013, s.249).

1.7. Rättsaktörer och emotioner

Tidigare forskning visar bland annat att arga beslutsfattare i en rättegångskontext tenderar att döma gärningspersoner hårdare än till exempel neutrala beslutsfattare (Ask & Granhag, 2007; Ask & Pina, 2011). Forskning inom ämnet har också visat att beslutsfattare som visar medkänsla till den ena partens vittnesmål; också tenderar att tro på denne i en högre utsträckning (Lerner & Tiedens, 2006).

I Bergman Blix och Wettergrens (2015, s.33) studie kring känslor i rättsväsendet, beskriver de hur ”the idea of reason and emotion as opposites” präglat den juridiska diskursen. Författarna anser detta vara problematiskt då man inte kan synliggöra betydelsen av känslor för ett rationellt beslutsfattande (ibid). De framhåller man även användandet av empati bland rättsaktörerna som en självklar del av ett förhållningssätt gentemot förövaren liksom brottsoffret. Att visa empati ses som en del av professionaliteten och därmed objektiviteten (ibid). Att däremot visa *för mycket* empati, ses däremot som motsatsen (ibid, s.35).

I studien framgår det även att de valt att fokusera på domares förhållande till känslor i sitt arbete. Bergman Blix och Wettergren (2015, s.33) beskriver hur användandet av empati utgör ett verktyg för domare att förstå berörda parter och dess positionering för att senare kunna bedriva ett korrekt juridiskt beslutsfattande. Domare beskriver även hur de måste använda sig av just empati i rättsalen för att processen ska gå ”smidigt” samt för att få ut relevant information vid förhören med berörda parter (ibid). Empati kan tolkas som ett uttryck för uppvisande av emotioner och senare emotionsnormer i denna kontext – varför det är relevant att beakta Bergman Blix och Wettergrens (2015) forskning under denna studie.

Bergman Blix och Wettergren (2015, s.34) belyser även hur domare beskrivit vikten av att uppvisa tålamod, engagemang och humor i rättsalen för en framgångsrik process; detta kan således tolkas som att domare i hög grad använder sig av sk ”emotional management” i sitt arbete, då de kan tänkas behöva hantera sina egna känslor för att förmedla känslor av t ex empati och tålamod gentemot andra individers diton (ibid, ss.33-35). Användandet av ”emotional management” kan således ses som ett legitimt verktyg för att rättsprocessen ska uppfattas som objektiv och saklig (ibid, s.36).

2. Teori

2.1. Arlie Russell Hochschilds teori om emotionsregler

Hochschild beskriver i ”The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling” (2012) hur vissa yrkeskategorier präglas av ett tydligt rolltagande och förhållningssätt för att anses professionella. Hochschild benämner detta som emotionellt arbete (emotional labour). Vidare kan det emotionella arbetet ses som en medveten strategi eller script för att skapa goda arbetsförutsättningar och därmed relationer.

Hochschild (2012, ss. 40-53) beskriver hur det emotionella arbetet övergår i två typer av emotionellt agerande – såväl ytligt som djupt. Det ytliga emotionella agerandet avser hur individen går in i ”ett manus” och utåt sett agerar enligt sociala förväntningar och normer, medan individen egentligen inte själv upplever den egentliga känslan.

Hochschild hävdar att känsloregler kan ses som riktlinjer eller förhållningsregler för den enskilde individen, hur denna förväntas uppvisa känslor och *vilka* känslor utifrån den aktuella kontexten. Detta gäller främst i interaktionen med andra individer (2012, ss. 57-58). Känsloregler kan anses som normer såväl medvetet som omedvetet vilka känslor som borde och inte borde uppvisas vid olika situationer. Hochschild (1979, s.564) hävdar att känsloregler existerar genom att hänvisa till hur vi ofta talar om våra egna och andras känslor, genom att lägga värdering i dem.

Detta exemplifierar Hochschild med att säga att vi ofta talar om att ”ha rätt” att t ex känna sig arg på någon, eller att man ”borde känna” mer tacksamhet till någon/något; liksom som man inte ”har rätt” att vara avundsjuk (ibid). Således beskriver Hochschild att människor innehar rättigheter och plikter både mot sina egna såväl som andras känslor. Känsloregler kan därför tolkas som ett ramverk som styr över känslors faktiska legitimitet, förväntningar av känslor och i vilken grad dessa ska uppvisas i den givna kontexten (ibid).

Hochschild (1979, s.567) hävdar även att känsloregler ändras historiskt utifrån klass, kön och identitet – t ex att kvinnor i dagens samhälle innehar ett större känsloutrymme att uppvisa känslor som historiskt sett tillskrivits män. Teorin för emotionsregler bidrar i denna studie bidra till förståelsen för hur såväl individer som yrkeskategorier i t ex rättskedjan resonerar kring emotioner.

Teorin om emotionsregler kan tänkas vara behjälplig när olika individers förväntade och uppvisade känslor ska analyseras. Teorin kan också tänkas synliggöra hur emotioner beskrivs och talas om i olika kontexter. I denna studie undersöks det hur emotioner tar sig uttryck i domar, liksom vems emotioner som synliggörs, varför Hochschilds teori är användbar i tolkandet av materialet.

2.2. Nils Christies teori om det ideala offret

År 1986 utvecklade kriminologen Nils Christie teorin kring att det ideala offret står i ett dikotomiskt förhållande till den ideala förövaren; utan det ideala offret finns ingen ideal förövare och tvärtom. Christie (1986) hävdar att brottsoffer kategoriseras utifrån samhällets sociala normer och värderingar. I praktiken innebär det att legitimiteten hos brottsoffer värderas utifrån vem man är och hur man har agerat. Christies huvudtes är att det ideala offret karaktäriseras av att vara t ex mycket unga, gamla, sjuka eller svaga (ibid, s.66).

Offret ska gärna vid händelsen för brottet ha ägnat sig åt något respektabelt eller nobelt i samhällets ögon och helst av allt befunnit sig på en legitim plats vid en lämplig tid på dygnet. Beträffande sexualbrott, kan offret i flertalet fall ha tillgivenhet till gärningsmannen, varför det kan vara problematiskt för brottsoffret att uppnå ett legitimt offerskap (Christie 1986, s.124).

Den ideala förövaren bör helst vara stor, farlig och okänd för brottsoffret och inte ha någon form av relation med denne. Utifrån Christies (1986) teori skulle möjligen den ”ideala” offerstatusen skapas genom att en ung, svag kvinna blivit överfallen av en stor, farlig och för henne okänd man, som utsatt henne på vägen hem på eftermiddagen i dennes villaområde. Christie (1986) belyser inte gärningsmäns respektive brottsoffers emotioner i tillräckligt stor utsträckning för att analysera materialet och därmed kunna besvara de aktuella frågeställningarna. Därför har Hochschilds (1979, 2012) teori om emotionsregler relevans i förståelsen för emotioners utrymme bland aktörer i rättsprocessen.

Utifrån Christies teori är det sannolikt att icke-ideala förövare och offer osynliggörs på den rättsliga arenan. När man utgår från sexualbrott, är det t ex vanligt förekommande att förövaren och offret har en relation till varandra, vilket inte alltid är förenligt med den vedertagna synen på vem som kan anses vara förövare respektive offer (Heber 2012, s.182).

När brottsoffer *inte* agerar i enlighet med de attribut som de tillskrivs, upplevs de istället som hotfulla vilket drar brottsofferdiskursen till sin spets i termer av ”*sekundär viktimisering*” (ibid; Diesen, 2011, s.330). Med ’sekundär viktimisering’ menar författaren att brottsoffret kan utsättas för ytterligare lidande, vilket både kan förstärka och förstärka offerrollen (ibid, s.329). Konsekvenserna kan således leda till att brottsoffret utvecklar PTSD (posttraumatiskt stressyndrom) och blir lidande av andra psykosociala följder (ibid).

Med detta avser man att förklara skuld- och skambeläggandet av offret såväl som dennes eget ansvar för utsattheten. Det kan härledas till det negativa bemötande många sexualbrottsoffer upplever i rättegången; när de utfrågas om klädsel, beteende, alkoholvanor, tidigare sexuella kontakter etc — vilket kan ge en känsla av att inneha mindre trovärdighet än den tilltalade (Lindgren, Pettersson och Hägglund 2001, s.175).

3. **Metod och genomförande**

3.1. **Material**

Rättsfallen som avhandlas inom ramarna för denna studie, har inhämtats från Notisum/Rättsnätet, en databas för olika typer av rättskällor. Sökningen på ”sexualbrott” gav 53 unika rättsfall från Högsta Domstolen under tidsperioden år 1988 t o m år 2017. Sökningen på ”sexualbrott” inkluderar alla sexualbrott som faller under 6 kap. Brottsbalken. Efter genomgång av samtliga träffar valdes referat som avhandlar bevisvärdering i sexualbrott. Detta med tanken att dessa behandlar snarlika teman och frågeställningar.

Jag började med att gå igenom det senaste rättsfallet som är från 2017. Detta hänvisar till liknande fall, vilket genererade ytterligare två rättsfall från Högsta Domstolen mellan år 2009 och 2010. Dessa tre rättsfall används i denna studie då de behandlar samma typ av brott, vilket gör det intressant att se hur emotioner beskrivs i samtliga instanser under en längre tidsperiod. Rättsfall från HD används som källa eftersom dessa utgör prejudikat för den nuvarande juridiska praxisen. Dessutom ger fallen möjlighet att belysa emotioner samma samma brottmål genom tre olika instanser i Tingsrätten (TR), Hovrätten (HovR) och Högsta Domstolen (HD).

3.2. **Kvalitativ innehållsanalys**

Då studien avser att undersöka hur känslor syns och beskrivs i tre rättsfall, vilket kan tänkas uppfattas som något subjektivt liksom relativt abstrakt – kommer studien främst vara kvalitativt orienterad, då den kvalitativa metoden kan tänkas lämplig i besvarandet av studiens frågeställningar. Den kvalitativa innehållsanalysen som metod kan bidra till att belysa och synliggöra olika mönster, teman, återkommande begrepp och senare emotionsnormer i materialet för studien (Ahrne & Svensson 2015, s.221). Då materialet vid första anblick kan te sig svåröverskådligt och ostrukturerat, kan man med hjälp av olika typer av kodning arbeta fram teman för innehållsanalysen (ibid, s.224).

Sociologen Kathy Charmaz (Ahrne & Svensson 2015, s.224) talar om initial/öppen kodning respektive selektiv/fokuserad kodning. Detta innebär att materialet från början bör behandlas förutsättningslöst och öppet. När mönster av återkommande incitament synliggörs, påbörjas den selektiva kodningen för arbetet med framtagandet av teman (Bryman 2009, s.514).

I de tre rättsfallen som använts, ingår två enskilda rättsfall i respektive NJA-dokument, det vill säga sex stycken totalt. Att enbart hälften av dessa presenteras i resultatdelen i denna undersökning, hänvisas dels till att tidsramen för arbetet inte tillåter analys av samtliga fall, liksom att man bör reducera materialet för att uppnå god representation i materialet (Ahrne & Svensson 2015, s.229). Möjligen kan även en empirisk mättnad inträda; det vill säga när materialet inte bidrar ytterligare till analysen (Bryman 2009, ss.291-295).

I denna studie är det dock svårt att driva en diskussion om just empirisk mättnad, då studien enbart hanterar tre rättsfall, varför dessa är för få till antalet för att möjligen tänkas tala om en empirisk mättnad i materialet. Exakt hur många rättsfall som hade krävts för att kunna dra slutsatsen om empirisk mättnad är således svår att bedöma, eftersom jag inom ramen för denna undersökning inte studerat samtliga rättsfall som återfinns inom Notisum/Rättsnätet.

Vidare bör man också vara medveten om vilken roll man har som forskare, dels vilken egen förförståelse och kunskap man har om materialet; men också hur man i sin roll påverkar materialet (Ahrne & Svensson 2015, s.229; Thurén 2007, s.103). I detta arbete utgörs materialet av studieobjekt som inte haft direktkontakt med forskaren. Tvärtom har texterna som ligger till grund för analysen arbetats fram av andra aktörer vilket kan anses vara fördelaktigt. Detta då dessa rättsfall trots allt används som prejudikat i domstolsväsendet, får man möjligen tänkas utgå ifrån att dessa noga granskats av olika instanser innan publikation.

3.3. **Praktiskt genomförande**

Studien av domarna har skett i flera steg. Inledningsvis har de tre domarna lästs flertalet gånger för att få en överskådlig bild av materialet. Sedan har ord, meningar, stycken och även citat markerats som kan tänkas ha relevans för syftet. Det som särskilt har markerats är när såväl målsägande som tilltalad omnämns i termer av beteende eller känslor, och dels de själva som aktörer uttryckt detta.

Två teman har utkristalliserats under analysen av materialet som har döpts till ”Trovärdighet - beteende och känslouttryck” samt ”Emotionsnormer i praktiken”. Jag har i analysen utnyttjat den tidigare forskningen och de teoretiska ansatserna som presenterats tidigare.

3.4. **Etiska överväganden**

Behandlingen av materialet följer de forskningsetiska principer och krav som ställs för att studien ska anses legitim (Vetenskapsrådet 2002, s.7-14; Bryman 2009, ss.131-132). Då forskning gällande känslor och juridiskt beslutsfattande är ett förhållandevis outforskat område, kan därmed forskningskravet anses berättigat. Eftersom materialet för studien utgörs av offentliga rättsfall publicerade av NJA, utgår jag ifrån att det granskats av flertalet instanser därvid godkänts utifrån de etiska aspekter.

Konfidentialitetskravet, vilket innebär att studieobjektens anonymitet förblir total, kan anses uppfyllt i såväl forskningsmaterialet som i denna studie eftersom de inblandade parterna enbart benämns med som mest initialer och beskrivningen av rättsfallen inte enkelt kan avslöja de aktuella fallen. Vidare finns ingen personlig koppling/kännedom mellan mig som forskare och studiepersoner i form av t ex intervjuer.

4. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validiteten och reliabiliteten inom den kvalitativa forskningen handlar främst om forskningsresultatets giltighet och tillförlitlighet, vilket blir en fråga om undersökningens senare trovärdighet (Ahrne & Svensson 2015, s.25). Validitet avser också huruvida arbetsmetoden de facto också kan besvara den aktuella frågeställningen (Bryman 2009, s.297). Ahrne och Svensson (2015, s.25) beskriver att det finns tre kriterier för att uppnå ett högre mått av trovärdighet i ens kvalitativa studie – transparens, triangulering och återkoppling till fältet.

I denna studie har målsättningen varit att vara fullständigt transparent under forskningsprocessen. Detta exemplifieras t ex av hur rättsfallen valts ut, varför de valts och hur materialet bearbetats. En viktig aspekt är också att jag som medskapare i mitt arbete sammanfattar, tolkar och omformulerar rättsfallen som används i denna studie, även om citat från domstolarna förekommer.

Eftersom min forskning till största del utgår från att tolka material, är återkoppling till fältet ogenomförbart inom ramen för detta arbete (Bryman 2009, s.618). Därför är det av största vikt att forskningsprocessen sker med ett högt mått av kvalitet i form av just transparens, noggrannhet och medvetenhet kring sin roll som forskare (ibid, ss.297-300). Min förförståelse för ämnet bedömer jag som förhållandevis god, detta då jag bedrivit flertalet studier inom ämnet sedan tidigare liksom mitt nuvarande arbete inom rättsväsendet. Jag har varit medveten om det problematiska i att styras av min tidigare kunskap och mina föreställningar.

Hochschild's teori om känsloregler och Christies teori om det ideala offret har bidragit till en tydlig ram för undersökningen. En teoretisk förankring av analysen bidrar också till trovärdigheten, vilket innefattar även möjligheterna till att generalisera forskningsresultatet — det vill säga om det är applicerbart på andra studieobjekt eller forskningsfält (Ahrne & Svensson 2015, s.26) Någon sådan generalisering har inte gjorts i denna studie.

Eftersom denna studie enbart utgår från tre rättsfall vilka endast är primärkällor, går det därför inte att tala om någon generaliserbarhet, utan resultatet bör tolkas med största försiktighet. Målsättningen med arbetet har heller inte varit detta syfte, utan snarare belysa en tolkning av en komplex verklighet utifrån vetenskapsteoretiska ansatser; vilken i denna studie konstruktivistisk (Bryman 2009, ss.369, 505).

Generaliserbarheten inom kvalitativ forskning kan ses som en svaghet jämfört med kvantitativ forskning, eftersom den kvalitativa forskningen inte innehåller några sannolikhetskalkyler (Ahrne & Svensson 2015, s.27). Däremot kan tidigare forskning som presenterats tidigare i denna studie liksom Hochschilds' och Christies' teorier användas som *stöd* för att generalisera i min undersökning.

5. Resultat och analys

5.1. Allmänt

I denna del kommer alla tre rättsfall sammanfattas i en kronologisk ordning, följt av vidare analys med hjälp av de teoretiska ansatser och tidigare forskning som behandlats i föregående avsnitt. Rättsfallen består av protokoll av domar från TR till HovR, vilket gör att varje enskilt fall följs upp i tre rättsinstanser. Rättsfallen presenteras nedan med en sammanfattning av respektive fall, för att sedan analyseras vidare. Rättsfallen är som tidigare nämnt publicerade i NJA (Nytt Juridiskt Arkiv), vars uppgift bland annat består av att publicera domar från HD. Dessa dokument är offentliga och används som tidigare nämnt som prejudikat för den juridiska praxisen.

5.2. Genomgång av rättsfall

5.2.1. *NJA 2009 s.447*

En kvinna anklagade en man för att ha våldtagit henne på en toalett i mannens väns bostad. Våldtäkten ska skett med våld och hot om våld. Händelsen ska ha ägt rum efter att de båda varit ute på krogen. Enligt kvinnan var de inte bekanta med varandra; de träffades genom bekanta under kvällen för händelsen. Vidare framgår det att flera konflikter och ordväxlingar mellan olika personer skedde under kvällen, vilket ledde till att målsäganden och den tilltalade till slut hamnade i mannens väns lägenhet. Vännen, tillika vittnet i till händelsen, befann sig i lägenheten då våldtäkten ägde rum. Hotet och våldet har bestått i att den tilltalade knuffat in målsäganden i bostadens toalett, låst dörren och därefter med tvång tagit av hennes kläder.

Hotet och våldet har även bestått av att mannen under händelsen tagit tag med sin ena hand om målsägandes mun, följt av att han hållit en kniv mot hennes hals. Därefter har samlag genomförts oralt vid ett tillfälle, vaginalt vid två tillfällen samt ett försök till ett analt samlag. Vid den rättsmedicinska undersökningen framgick det att inga tecken på yttre våld återfanns på målsäganden och att blåmärken var svåra att identifiera med hänvisning till målsägandes hudfärg.

I rättsintyget framgår det att målsäganden uppvisade intensiv smärta vid undersökningen av dennas könsorgan. Husrannsakan genomfördes i den aktuella bostaden, två knivar togs i beslag; den ena påvisade varken DNA från målsägande eller den tilltalade. Den andra kniven undersöktes aldrig. TR:n dömde mannen till 2 år och 4 månader, HovR:n fastställde TR:s dom följt av HD som frikände mannen.

5.2.2. *NJA 2010 s.671*

I detta rättsfall beskrivs det hur en pappa anklagats för att ha utsatt sin son under flertalet år för såväl sexuella övergrepp som misshandel då han dessutom var underårig. Detta ska ha hänt i deras dåvarande gemensamma bostad. Gärningsmannen ska ha tilltvingat sig sexuella handlingar oralt, vilket likställs med samlag p g a kränkningens art och hänsynslöshet. Den upprepade misshandeln, som rubriceras som grov fridskränkning, ska bestått i att gärningsmannen slagit målsäganden med öppen hand, utdelat knytnävsslag, knuffat och sparkat på denne vid flertalet tillfällen.

Det framgår att målsäganden först inte ville berätta om de sexuella övergreppen; detta då han kände skam och att ingen skulle tro på honom. Inga direkta vittnesiakttagelser fanns att tillgå, men ett flertal personer kunde styrka målsägandens utsaga. TR:n frikände den tilltalade från alla anklagelser, HovR:n bestämde påföljden till 4 års fängelse medan HD ogillade åtalet och därmed friade mannen.

5.2.3. *NJA 2017 s.316*

En kvinna anmälde sin manliga arbetskollega för att ha våldtagit henne i hennes egen bostad. Mannen ska ha tvingat målsäganden genom att med sina kropps krafter trycka ner henne i en säng, följt av att ha hållit fast målsägandens armar och därefter våldtagit henne vaginalt. Målsäganden uppger att hon var ensam hemma i sin bostad tillsammans med sin hund; därefter har gärningsmannen kommit hem till henne för ett ärende.

Hon ska ha legat på sin säng och surfat på datorn, medan gärningsmannen satt sig på sängen bakom henne för att sedan förgripa sig på målsäganden. Målsäganden sade nej flertalet gånger trots upprepade försök till sex från den misstänktes sida.

Vidare framgår det att målsägandens hund agerade oroligt under händelsen, varav gärningsmannen sparkade hunden i huvudet. När samlaget var avslutat gick gärningsmannen och duschade, målsäganden var kvar i sovrummet. När han duschat klart, kom den tilltalade tillbaka till sovrummet och tvingade målsäganden till oralt samlag.

I den rättsmedicinska undersökningen av målsäganden framkom det att små sår i kvinnans underliv funnits, huruvida de uppkommit genom en våldtäkt kunde inte fastställas. Vidare togs en handduk, som ska ha använts efter samlaget, i beslag för undersökning; varken DNA från målsäganden eller den misstänkte återfanns. TR:n dömde mannen till 2 år och 9 månader, HovR:n dömde enligt TR:n bedömning, men sänkte straffet till 2 år och 4 månader. HD fastställde HovR:ns dom.

5.3. **Trovärdighet – beteende och känslouttryck**

I NJA 2009 s.447 beskrivs det i TR:n dom hur kvinnan som anklagat en man för att ha våldtagit henne, i samband med den rättsmedicinska undersökningen ”varit upprörd och ledsen, att hon gett ett adekvat intryck och en trovärdig redogörelse”. Vidare beskrivs i TR:n dom hur hon från början uppfattat gärningsmannen som ”en mycket snäll person och förstod inte vad det var frågan om när han tog armen bakom ryggen på henne och knuffade in henne i badrummet”.

Det framgår även att kvinnan beskriver hur hon efteråt var chockad, fruktansvärt rädd och att ”det var vidrigt”. Kvinnan säger även att hon kände sig så smutsig och inte riktigt närvarande efteråt. Detta kan tänkas härledas till Christies (1986) teori kring det ideala offret, detta då målsäganden agerat enligt de förväntade föreställningarna kring hur ett våldtäktsoffer ”ska” uppträda. Med detta avser jag att förklara att kvinnan agerar enligt det stereotypa förväntade beteendet liksom uppvisade emotioner. Detta kan illustreras av beskrivandet av hennes känslor och beteende i termer av ”chockad”, ”fruktansvärt rädd”, ”...varit upprörd och ledsen”, liksom hennes beskrivande av gärningsmannen som en snäll och pålitlig man.

Kvinnan kan tänkas leva upp till de kriterier som Christie talar om; gärningsmannen är för henne okänd, de har från början träffats i det offentliga, hon beskriver sin utsatthet och rädsla i termer av att hon upplevt gärningsmannen som en snäll person. Att hon talar om mannen som ”en mycket snäll person”, kan möjligen tolkas som att kvinnan agerat oklanderligt och agerat i god tro. Då TR:n skriver hur målsäganden berättat på ”ett till synes måttfullt men ändå känslofyllt sätt”. Hon har beskrivit tankar och känslor på ett mycket övertygande sätt”. Utifrån detta kan man tolka att kvinnan uppnår legitim brottsofferstatus utifrån Christies teori (1986, ss.123-125).

TR:n skriver också hur det i samtalet mellan målsägande och SOS ”framgår tydligt att målsäganden då var mycket upprörd och rädd. Tingsrätten konstaterar att målsägandens sinnestillstånd vid tillfället också är ägnat att stärka tron till hennes uppgifter”. Detta kan möjligen tolkas som att trovärdigheten i utsagan till hög grad bedöms utifrån uppvisade känslor och ageranden, vilket kan anses problematiskt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. HovR:n gick på TR:n linje medan HD framhåller att målsägandes beteende efter händelsen *kan* vara tillräckligt för en fällande dom, men att det i detta fall inte kan styrkas utifrån övrig bevisning.

Mot ovanstående bakgrund kan man implementera Hochschild's teori om emotionsregler i denna kontext. Med denna teori, skulle man kunna tolka rättsinstansernas bedömningar i form av förväntade känslor, främst från målsägandens sida. Att kvinnan uppges både vara ”fruktansvärt rädd”, chockad och frånvarande i direkt anslutning till efter händelsen, tas i stort beaktande i frågan om kvinnans trovärdighet i sin utsaga.

Därav upplevs tidsaspekten – dvs *när* känslor och beteenden uppvisas, tycks ha en betydande roll. Kvinnan beskriver enligt TR, som tidigare nämnts ha berättat på ”ett till synes måttfullt men ändå känslofyllt sätt”, varför man kan ifrågasätta om hennes uppvisande känslor i rättssalen hade varit annorlunda; hade det också haft betydelse för bedömningen av hennes trovärdighet?

I NJA 2010 s.671 där en pappa anklagades för att ha utsatt sin son för sexuella övergrepp och misshandel, framgår det i TR:n dom hur ett vittne beskriver att målsäganden uppträtt ”reserverat och fåordigt” samt ”hans reaktioner och beteenden var de man förväntade sig av en person som varit utsatt för övergrepp”. I domen beskrivs det även att bristen på direkta vittnesiakttagelser inte återfinns för de påstådda gärningarna, men att i denna typ av brott är det inte ovanligt.

I detta rättsfall till skillnad från NJA 2009 s.447, fokuserar man i stor utsträckning på att offret agerat enligt det beteendet som brottsoffret ”borde ha” efter att ha blivit utsatt för denna typ av brott. Fallet är relevant att diskutera då målsäganden uppges vara sonen till den tilltalade, vilket är intressant ur Nils Christies teori kring det ideala offret. I rättsfallet beskrivs det hur målsägandens beteende tyder på att ”allt inte stått rätt till”, utan att precisera detta beteende i termer av agerande eller känslor. Enligt ett annat vittnesmål upplevdes målsäganden som ”en snäll, glad och harmonisk kille”. Dessa tillskrivningar jämfört med NJA 2009 s.671 ställer inte samma krav på uppvisade emotioner eller ett tydligt redogörande av psykiskt mående och konsekvenser efter händelserna.

Möjligen kan detta härledas till att detta fall *inte* innehåller det ideala offret eller gärningsmannen; varför andra faktorer ges större tolkningsutrymme. I NJA 2010 s.671 HovR:n dom talar man inte i särskilt stor utsträckning om målsägandens beteende och agerande efter händelserna, istället legitimeras detta med hänvisning till att målsäganden levtt under dessa påfrestande förhållanden under en längre tid.

I NJA 2017 s.316 anklagas en man för att ha våldtagit en kvinna i hennes bostad, de var bekanta med varandra sedan tidigare då de arbetade på samma arbetsplats. I TR:s domskäl framgår det från målsägandens sida att de enbart varit kollegor och ytligt bekanta, medan gärningsmannen hävdade att de fattat tycke för varandra och de inlett en sexuell relation trots att mannen var gift. I domen beskrivs det hur målsägandens utsaga uppfattas som trovärdig och tillförlitlig, kvinnan beskrivs i larmsamtalet till SOS som ”chockad” och ”mycket uppriven”; det talas även om hur kvinnans hund som befunnit sig i bostaden varit mycket nervös och orolig till den grad att den avlivats efter händelsen.

Det framställs även hur målsäganden mått mycket dåligt främst psykiskt och uppvisat tecken på kris. I HovR:s bedömning menar man istället att målsäganden blivit arg på gärningsmannen och därför anmält honom för våldtäkt på hämnd då han velat avsluta deras relation. Detta då mannen var gift. I HovR:s domskäl skrivs det hur ”målsägandens förnekande av relationen reser ett allvarligt frågetecken kring hennes trovärdighet, hon tycks helt enkelt inte gå att lita på”. HovR:s dom beskriver även hur målsäganden uppvisat reaktioner efter händelsen i form av upprivenhet och i dåligt psykiskt skick, vilket man hänvisar till kvinnans borderline-diagnos.

Det kan tolkas som att kvinnan inte lever upp till de kriterier som krävs för ett *idealt* offerskap då hon enligt uppgifter haft en sexuell relation med en gift man och dessutom led av psykisk ohälsa. Detta kan jämföras med NJA 2010 s. 671 där man snarare kan tolka att *bristen på känslor* från målsäganden anses agera stödbevisning.

5.4. **Emotionsnormer i praktiken**

I NJA 2010 s.671 beskrivs emotioner relativt återhållsamt till skillnad från NJA 2009 s.447. Rättsfallet avser en pappa som anklagas ha förgripit sig och misshandlat sin son under flera års tid. Det ska ha hänt under tiden sonen bodde hos fadern. I TR:n dom framgår det i målsägandens förhör hur han inte ville berätta om de sexuella övergreppen, för att han *skämdes* för dessa med risken att ingen skulle tro honom.

Målsägande talar om hur gärningsmannen blev arg när hans penis inte kom ner tillräckligt långt ner i hans hals. Målsäganden ”ställde upp” på oralsex vid flertalet tillfällen istället för att riskera represalier från den tilltalade. ”Ställa upp” istället för att riskera represalier, kan således ses som målsägandes utrymme att uttrycka rädsla.

Ett av vittnena beskriver målsägandes beteende som att han ”har tyckt att T.P:s beteende tyder på att allt inte stått rätt till”. Genom benämning av ”att allt inte stått rätt till”, kan ses som ett manifesterande av att målsäganden var normavvikande och inte agerade som denne borde eller förväntades göra. I förhör med ett annat vittne, tillika gärningsmannens ex-partner, beskriver denna hur gärningsmannen hade total kontroll över familjen, gärningsmannens humör var avgörande för kommande bråk. Vittnet beskriver också hur hon i deras relation att hon var ”livrädd och fullständigt vettskrämd”. Ytterligare ett vittne, uppger att denne uppfattade målsäganden som ”blyg, osäker, ledsen och utan större självförtroende”.

TR:n inleder sin bedömning med att beskriva att ingen av vittnena gjort några iakttagelser av de påstådda gärningarna, men att detta ”inte är något ovanligt för brott av de slag som nu är föremål för prövning - det torde snarare tillhöra det vanliga”. Med utgångspunkt i Hochschilds teori kring emotionsnormer, kan man möjligen tänka sig att detta rättsfall beskrivs annorlunda jämfört med stereotypa föreställningar kring offerskap för sexualbrott.

Hochschild (1979, ss.564-567) hävdar, som tidigare nämnt i teoriavsnittet att det finns rättigheter och plikter mot både våra egna och andras emotioner. Vidare beskriver Hochschild hur man därmed också lägger värdering i emotionerna, genom att vi talar både om våra egna och andras känslor. I NJA 2010 s.671 blir detta tydligt då det i rättsfallet beskrivs att målsäganden uppvisar emotioner/ beteende som denne *borde* ha efter att ha utsatts för denna typ av övergrepp.

6. Slutsatser

Detta avsnitt knyter an till studiens ursprungliga frågeställningar och teoretiska utgångspunkter i förhållande till det framkomna studieresultatet. Syftet med uppsatsen har varit att undersöka hur emotioner syns i domar liksom hur dessa framställs och beskrivs. Vidare har syftet även varit att undersöka vems emotioner som synliggörs och varför. För att undersöka dessa frågeställningar, gick jag vid flertalet tillfällen igenom rättsfallen, markerat stycken, meningar och citat, för att sedan analysera och tolka innebörden.

Genom studerandet av domarna belystes även den juridiska hanteringen och synen på emotioner vid sexualbrott. Eftersom rättsfallen i fråga agerar prejudikat i domstolen på samtliga nivåer, är denna aspekt viktig att beakta för såväl nuvarande som framtida forskning. Med utgångspunkt i Christies (1986) teori om det ideala offret samt Hochschilds (1979, 2012) teori om känsloregler, har dessa agerat ett teoretiskt ramverk i undersökandet och analyserande av hur emotioner beskrivs i domstol.

Den första frågeställningen för denna studie löd enligt följande: ”Vilka emotionsnormer finns det i sexualbrottsdomar när det gäller gärningsperson respektive brottsoffer?”. Syftet med denna frågeformulering var att kunna förstå och förklara emotioners synlighet och betydelse – det vill säga subjektiva värden som trots allt kan tänkas påverka de objektiva diton. Efter genomgång av rättsfallen, kan man tänka sig att emotioner syns i olika mycket utsträckning.

I NJA 2009 s.447 samt i NJA 2017 s.316 fokuseras emotioner till största del utifrån brottsoffrets känslor och agerande efter händelsen. När offret beskrevs i termer av ”chockad”, ”uppriven”, ”i psykiskt dåligt skick” eller liknande tillskrivningar, tenderade också domstolen att anse att detta var förenligt med trovärdighet, vilket i två av fallen genererade en fällande dom.

I NJA 2010 s.671 beskrevs emotioner relativt återhållsamt, i detta rättsfall hävdade man snarare att det avvikande beteendet och bristen på uppvisade känslor utgjorde stödbevisning för fallet.

Brottsoffret framhålls av *vittnen* som ”snäll, glad och harmonisk kille”, ”fåordig och reserverad”, ”blyg, osäker, ledsen och utan större självförtroende” medan delen från målsägandens förhör inte tar upp emotioner i särskilt stor utsträckning. De olika domstolarna dömde målet olika som tidigare nämnt.

Gemensamt för samtliga instanser i alla tre rättsfallen, är att de alla ställt höga krav på detaljrikedom i målsägandens utsagor, liksom i sina bedömningar tagit bedömt ”offersymptom”, vilket kan härledas till Christies teori om det ideala offret. Genom värdering av dessa ”symptom”, riskerar domstolarna att skuld-, och skambelägga brottsoffer i termer av ”sekundär viktimisering”. Detta då det inte alltför sällan återfinns ett komplext förhållande mellan förövare och brottsoffer vid sexualbrott.

Den andra frågeställningen utgjordes av följande fråga: ”*Vilka känslor syns och vems känslor syns i sexualbrottsdomar?*”. Syftet med denna frågeställning var att undersöka i vilken mån känslor ges utrymme i domar liksom vilket bevisvärde de tillskrivs. I denna studie har det framkommit att utrymmet för känslor i domar varierar, men att de i flera av fallen värderas utifrån brottsoffrets trovärdighet, snarare än gärningspersonens. Domstolarna hänvisar till att objektiva och opartiska bedömningar görs vid varje enskilt fall, men trots det ägnar de åt att bedöma subjektiva värden i form av känslor och senare trovärdighet.

Resultaten i min uppsats visar en tydlig skillnad i rättsväsendets hantering av brottsofferskap och förövarskap utifrån uppvisade emotioner. Detta kan härledas till NJA 2017 s.316 där man menar att kvinnan tidigare haft en relation med gärningsmannen, vilket hon till viss del förnekade, vilket ledde till att hon ansågs icke trovärdig i HovR. Det framgår i domskälet att ”målsägandens förnekande av relationen reser ett allvarligt frågetecken kring hennes trovärdighet, hon tycks helt enkelt inte gå att lita på”.

Detta kan kopplas till Christies teori kring att kvinnan helt enkelt inte uppfyller kraven för ett legitimt offerskap. Man kan möjligen fråga sig om huruvida de haft sexuellt umgänge innan eller inte, ska ligga till grund för bedömningen i detta fall. Paradoxalt nog är våldtäkt inom äktenskap/förhållandet illegalt, vilket man därför kan diskutera om parternas tidigare relation ens är av relevans för bedömningen av sakfrågan.

Möjligen kan man tänka sig att det Hochschild beskriver som emotionsnormer, också kan leda till ett fortsatt producerande av ”det ideala offret”; detta då människor och aktörer agerar och uppvisar känslor utifrån de förväntade normerna. I en rättslig kontext kan detta tänkas reproducera stereotypa föreställningar beträffande huruvida man anses vara förövare eller brottsoffer, vilket gör att individer som utsatt/utsatts för brott riskerar att osynliggöras.

7. **Avslutande diskussion**

Uppsatsens utgångspunkt och målsättning har varit ett på ett trovärdigt och beskrivande sätt redogöra för emotioners utrymme och betydelse i domar. Uppsatsen har främst innefattat ett aktivt tolkande av primärt material med hjälp av teoretiska ansatser. Tidigare forskning har också utgjort en del i tolkandet av studiens material. Möjligen kan man tänka sig att en studie skulle tolkats annorlunda om man använt sig av andra teorier och forskning, vilket är viktigt att ha med i bedömningen för trovärdigheten av uppsatsen.

Syftet har också varit att uppnå en djupare förståelse i förklarandet och beskrivandet av emotioner i en domstolskontext. Arbetet har således haft som mål att belysa och synliggöra de faktorer som får betydelse för rättsaktörers bedömningar utifrån emotioner. Med en ökad förståelse av emotioner och emotionsnormers betydelse, har förhoppningen varit att skapa en medvetenhet och reflexivitet i hur emotioner konstrueras, tolkas och reproduceras.

Beträffande framtida forskning, bör forskningsmaterialet utökas med fler rättsfall för att jämföra skillnader. Även en större grad av triangulering kan tänkas önskvärd, i form av t ex intervjuer, enkäter och liknande för att ge studien en högre grad av validitet och reliabilitet. Vidare bör man betänka om området ska undersökas över tid; det vill säga longitudinellt för att jämföra hur diskursen förändras över tid.

8. Källförteckning

8.1. Litteratur

Ahrne, G & Svensson, P (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 upplagan. Stockholm: Liber (275 s).

Ask, K., & Pina, A. (2011). "On being angry and punitive: How anger alters perception of criminal intent". *Social Psychological and Personality Science*, 2, 494-499.

Ask, K. & Granhag, P.A. (2007). "Hot cognition in investigative judgements: The differential impact of anger and sadness." *Law and Human Behavior*, 31, 537–551.

Bergman Blix, S & Wettergren Å (2015). "A sociological perspective on emotions in the judiciary." *I Emotion Review*.

Bryman, A. (2009). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 2. Liber AB.

Christie, N. "Det idealiska offret" (1986). I: Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red) (2001). *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur

Diesen, D. (2011). "Brottsoffret och den terapeutiska juridiken". Ingår i: *Brottsoffret och kriminalpolitiken* / [ed] Claes Lernestedt, Henrik Tham, Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2011

Heber, A, Tiby, E & Wikman, S (red.) (2012): *Viktimologisk forskning*. Brottsoffer i teori & metod. Studentlitteratur, Lund.

Hradilova, K & Shannon, D (2012). "Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011. Rapport 20012:13." *Brottsförebyggande Rådet*.

Hochschild, A. (2012). *The Managed Heart. Commercialization of Human Feeling*. University of California Press.

Hochschild, A. (1979). "Emotion Work, Feeling Rules, and Social Structure". *American Journal of Sociology*, Vol. 85, No. 3 (Nov., 1979), pp. 551-575.

Magnussen, S., & Wessel E. (2013) i: Granhag, P.A (2013). *Forensic Psychology in Context. Nordic and international approaches*. Routledge.

Lerner J. S., Tiedens L. Z. (2006). "Portrait of the angry decision maker: How appraisal tendencies shape anger's influence on cognition." *Journal of Behavioral Decision Making*, 19, 115–137.

Lindgren M, Pettersson K-Å, Hägglund B (2001). *Brottsoffer. Från teori till praktik*. Jure CLN AB, Stockholm.

Maroney, T.A. (2006). "Law and Emotion: A Proposed Taxonomy of an Emerging Field." *Law and Human Behavior*, Vol. 30, No. 2, Emotion in Legal Judgment and Decision Making (Apr., 2006), pp. 119-142.

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2 upplagan. Liber.

Törnqvist, N. (2017). *Att göra rätt. En studie om professionell respektabilitet, emotioner och narrativa linjer bland relationsvåldspecialiserade åklagare*. Stockholms Universitet 2017.

Törnqvist, N. (2014). "Att bli emotionell, att bli professionell? Tankar kring åklagares användning av empati och vrede i mötet med personer som är tilltalade för sexuellt våld". *Rapport Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi 2014, Aarhus Universitet*.

8.2. Rapporter

Westlund, O., & Eriksson A. (2013). "Bemötande i domstol. Rapport 2013:11." *Brottsförebyggande Rådet*.

8.3. Övriga källor

NJA 2009 s.447

NJA 2010 s.671

NJA 2017 s.316

Rättegångsbalken

(2002): Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Vetenskapsrådet.